

De HBO-theoloog als Geestelijk Verzorger

Inleiding studiedag VGVZ bestuur
en raden 15 november 2010

Opbouw inleiding

- Ontwikkelingen in onderwijsland
- De structuur van het HBO
- Master – 1^e graad
- Voorstel master-GL
- Bachelor – 2^e graad / GPW
- Voorstel bachelor-GL/-GPW
- Positie en rol VGVZ

Ontwikkelingen onderwijsland

- Werken binnen de Europese onderwijsruimte
- Invoering Ba-Ma-structuur en graden
- Dublin-descriptoren en NVAO
- Theoriegerichtheid vs praktijkgerichtheid

Dublin-descriptoren

- Bachelor & Master – items
 - -kennis en inzicht
 - -toepassen kennis en inzicht
 - -oordeelsvorming
 - -communicatie
 - -leervaardigheden
- (op uitgereikte sheets meer info)

NVAO-kader: oriëntatie WO- HBO

- HBO:
- De **eindkwalificaties** zijn mede ontleend aan de door (of in samenspraak met) **het relevante beroepenveld opgestelde beroepsprofielen en/of beroepscompetenties**
- – Een **HBO-bachelor** heeft de kwalificaties voor het niveau van **beginnend beroepsbeoefenaar**
- – Een **HBO-master** heeft de kwalificaties voor het niveau van **zelfstandig en/of leidinggevend beroepsbeoefenaar...**, dan wel het niveau van het **functioneren in een multidisciplinaire omgeving ...**
- WO
- De **eindkwalificaties** zijn ontleend aan de **wetenschappelijke discipline**, de internationale wetenschapsbeoefening en voor daarvoor in aanmerking komende opleidingen de relevante praktijk **in het toekomstige beroepenveld**
- – Een **WO-bachelor** heeft de kwalificaties voor toegang tot tenminste één **verdere WO-studie op masterniveau** en eventueel voor het betreden van de **arbeidsmarkt**
- – Een **WO-master** heeft de kwalificaties om **zelfstandig wetenschappelijk onderzoek te verrichten of multi- en interdisciplinaire vraagstukken op te lossen...**

NVAO-kader: programma WO- HBO

- HBO
- - Kennisontwikkeling ... vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroepspraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met **de beroepspraktijk en of (toegepast) onderzoek**
- – Het programma heeft aantoonbare verbanden met **actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline**
- – Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroepsvaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de **actuele beroepspraktijk**
- WO
- - Kennisontwikkeling vindt plaats in interactie tussen **het onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek** binnen relevante disciplines
- – Het programma sluit aan bij **ontwikkelingen in de relevante wetenschappelijke discipline(s)** door ... verbanden met actuele wetenschappelijke theorieën
- –ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van **wetenschappelijk onderzoek**
- –aantoonbare verbanden met de **actuele praktijk van de relevante beroepen**

Afsluitend eerste deel

- Europese onderwijsruimte heeft ‘oude denken’ in hoog-laag veranderd in ‘orientatie’;
- Graden WO – HBO gelijk qua descriptor, niveau, kwaliteitsmeting;
- Leer- en onderzoeksvaardigheden systematisch deel Ba & Ma / HBO & WO, zij het van verschillende orientatie!
- Aantal jaren studie voor Ba gelijk: $6+3 = 5+4 = 9$
- Aantal jaren en EC voor Ma verschillend: 1, 2, 3 jaar in WO, 60 EC of meer in HBO, 60-180 EC in WO

Inrichting HBO-land

- Hogescholen in soorten en maten:
- Interne structuur HBO-raad
- Kwaliteitsborging

HBO Master-profiel - 1

- Accreditatie NVAO
- LO-master-profiel drie invalshoeken:
 - -kennis/wetenschap;
 - -onderwijs/opleiden;
 - -beroepen/werkveld
- Kennis/wetenschap:
 - -praktijktheoretische en wetenschappelijke theorie verbinden;
 - -gericht op oplossen handelingsverlegenheid en impasses;
 - -ordenend en systematiserend vanuit de praktijk;
 - -heuristisch vanuit de theorie

HBO Master-profiel - 2

- Onderwijs/opleiden:
 - -ontwerpen nieuwe handelingsprotocollen en deze valideren voor de praktijk;
 - -in samenwerking met lectoraten ontwikkelen en toepassen nieuwe, resp. theoretische kennis, tbv praktijk
- Beroepen/werkveld:
 - -tussen concrete uitvoering en beleid;
 - -meerdere perspectieven verbinden;
 - -op meerdere velden opereren (uitvoering, beleidsadvisering, onderzoek(advisering));
 - -innovatie/implementatie
 - -management adviseren

HBO Master-profiel - 3

- Specialist op inhouden uit vakgebied theologie;
- Senior-uitvoerder tbv bachelor-opgeleiden;
- Adviseur voor management tbv beleidsvoorbereiding en –implementatie;
- Onderzoeker en –begeleider tbv verbetering praktijk;
- Werkt in vraagstukken van normativiteit en hermeneutiek tbv uitvoerders, managers, onderzoekers

HBO Master – 1^e graad GL

- Vakinhoudelijk vergelijkbaar;
- Verdiepend wb onderzoekuitvoering en – begeleiding, advisering over onderzoek;
- Meer adviesvaardig aan management door competentie om meerdere perspectieven te verbinden.

Voorstel master-GL

- Gezien de vergelijkbaarheid / verdiepte inhoud van de master-GL; de borging kwaliteit van niveau middels accreditatie; de eigenheid van de praktijkorientatie en de aanwezige praktijkervaring; gegeven dat ook de 1^e gr GL eigenlijk niet een beroepsvooropleiding voor GV was;
- Voorstel: master-opgeleiden toelaten, net als 1^e graads-opgeleiden toegelaten werden ('volg de overheid' in de Ba-Ma-structuur hierin)
- Denk mee met vormgeving uitstroomprofiel GV in master-opleidingen

Bachelor-GPW/GL

- Waar zitten we: GPW in HSAO, domein en beroep
- Wat leren ze: competenties
- Wie zijn ze: voltijd / deeltijd studenten
- Wat kunnen ze aan het einde van de opleiding?
- Hoe verder in VGVZ?

HSAO - GPW

- HSAO = Pedagogiek, MWD, SPH, CMV, GPW (en deel GL), CT
- Menselijk functioneren in breedte levensgebieden
- Er is een gedeeld gebied HSAO met verpleging en verzorging
- HBO-competenties (Dublin-descriptoren) gelden voor *heel HBO*
- Domeincompetenties & BoVKAS gelden voor *alle* opleidingen binnen HSAO
- Opleidingscompetenties & BoVKAS gelden *specifiek* voor een opleiding

Domeincompetenties HSAO

- *Taakgebied 1: uitvoering in complexe situaties:*
 - -verkennen, analyseren, definiëren
 - -sociaal-agogisch handelen engere zin;
- *Taakgebied 2: werken in/vanuit arbeidsorganisaties:*
 - -werken in en vanuit een bedrijf of organisatie;
- *Taakgebied 3: professionaliteit en professionalisering*
 - -persoon als instrument
 - -onderzoek en innovatie ontwikkelen
 - -leren/leervaardigheden

Body of knowledge HSAO

- Ten minste kennis van:
- -systeemtheorie, agogiek, biologie/geneeskunde/gezondheidskunde, psychologie/psychiatrie, (ortho)pedagogiek/socialisatietheorie, sociologie, levensbeschouwing/ethiek/filosofie, culturele antropologie, maatschappijleer en recht, kunsttheorie
- Globaal inzicht in, putten uit, tbv reflectie op handelen

Eisen aan Competentieprofiel GPW

- Aansluitend bij de HBO-agenda: 'Kwaliteit als opdracht'
- -gedegen theoretische basis
- -onderzoekend vermogen om bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling van het beroep,
- -professioneel vakmanschap,
- -beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie die past bij een verantwoordelijke professional.
- -de internationale dimensie maakt onderdeel uit van elk aspect van deze standaard.

Missie GPW

De religieus-agogisch professional ondersteunt **individue, groep of samenleving** in het omgaan met **religieuze en existentiële vragen** en stimuleert bij hen aandacht voor de **religieuze dimensie** van het leven. Hij doet dat met kennis van de religieuze of levensbeschouwelijke **traditie** die hij **representeert** en/of vanuit de **eigen identiteit**. Dat kan zijn in de vorm van **pastorale zorg, intern of extern gerichte verkondiging, diaconaat of educatie**, en ook door middel van **religieuze vieringen en rituelen**.

Centraal GPW vanuit HSAO: religieus-agogisch handelen

- *agogisch*: interventies, begeleiding etc. hebben tot doel datgene te realiseren dat **binnen** de gegeven **religieuze context** leidt tot **optimale voltooiing** van **mens en wereld**. Die religieuze context kleurt ook de **intersubjectieve** en **dialogische relaties** tussen professional en pastorant / hulpvrager / betrokkene. De interventie van de professional is erop gericht dat de betrokken individuen **zelf, samen** met anderen, hun situatie **zien, verhelderen** en, waar gewenst, **veranderen** in het licht van hun religieuze opvattingen, binnen de kaders van hun eigen situatie en de gegeven mogelijkheden.

Kernkwaliteiten GPW

- Kwaliteiten: de ‘gegevenheden’ die aan de basis liggen voor wederkerig adequaat handelen.
- Kwaliteiten toegespitst in generieke competenties en vertaald in opleidingscompetenties.
- Op grond van zijn persoonlijke levensovertuiging is hij:
 - -religieus sensitief en theologisch onderlegd
 - -integer en authentiek
 - -enthousiast en overtuigend
 - -communicatief en samenwerkend
 - -verantwoordelijk en reflexief
 - -in staat ethisch verantwoord mensen te begeleiden

Generieke competenties

- Competenties die vanuit het werkveld als algemeen geldend voor goede beroepsuitoefening worden aangemerkt
 - kan verband leggen tussen religieuze tradities van zichzelf en van anderen en de actualiteit
 - kan maatschappelijke en culturele processen interpreteren en duiden
 - kan ethisch verantwoord en integer handelen
 - kan contactueel en communicatief handelen
 - kan mensen ondersteunen en inspireren
 - kan bijeenkomsten voorbereiden en leiden
 - kan educatieve processen entameren en begeleiden
 - kan delegeren en zelfstandigheid bevorderen
 - kan gestructureerd en doelgericht handelen
 - kan professioneel en oplossingsgericht handelen

Competenties en taakgebieden

- Generieke competenties verbinden met drie taakgebieden:
 - 1. Religieus-agogisch ondersteunen van mensen, groepen of samenleving (kern);
 - 2. Werken binnen of vanuit een gemeenschap, instelling of eigen onderneming (ondersteunend en voorwaardelijk);
 - 3. Werken aan de eigen spiritualiteit en professionalisering en aan die van de beroepsgroep (ondersteunend en voorwaardelijk).

Taakgebied 1: religieus- agogisch handelen

- 1.1 hermeneutisch competent
- 1.2 pastoraal competent
- 1.3 liturgisch competent
- 1.4 missionair competent
- 1.5 educatief competent
- 1.6 agogisch competent
- 1.7 communicatief competent

Taakgebied 2: werken uit en in gemeenschap en organisatie

- 2.1. organisatorisch competent
- 2.2. competent in samenwerken
- 2.3. competent in leiding geven

Taakgebied 3: professionalisering en professie

- 3.1. Competent in persoonlijke en spirituele ontwikkeling
- 3.2. Competent in professionalisering

Voorbeelden

- drie competenties taakgebied 1
- Een voorbeeld taakgebied 3
- (alle competenties taakgebied 1 op uitreik-PP's)
- Samenhang tussen competenties: roepen elkaar op, verwijzen naar elkaar en kritiseren elkaar (zie uitgesproken tekst)

Hermeneutische competentie

- *Het vermogen om enerzijds de bronnen van de religieuze traditie, gemeenschap en/of organisatie, die hij vertegenwoordigt en anderzijds de mens in zijn huidige context in hun onderlinge betekenisvolle samenhang te vertolken.*
- **Indicatoren:**
 - Legt op methodische wijze verbanden tussen de religieuze traditie en de actuele situatie
 - Brengt hedendaagse levensbeschouwelijke vragen van mensen in verbinding met de religieuze en levensbeschouwelijke tradities en geeft daaraan een levensbeschouwelijke interpretatie
 - Duidt maatschappelijke en culturele processen in het licht van de religieuze traditie
 - Heeft inzicht in de referentiekaders van anderen en betreft zijn eigen geschiedenis en achtergrond zinnig bij de interpretatie van de situatie van anderen
 - Reflecteert op en geeft uitdrukking aan de betekenis van zijn religieuze traditie voor de huidige cultuur en samenleving

Pastorale competentie

- *Het vermogen om mensen, individueel en groepsgewijs, vanuit een contextuele optiek en op hermeneutisch verantwoorde wijze te ondersteunen in het omgaan met religieuze en levensvragen in zeer uiteenlopende situaties.*
- Indicatoren:
 - Hanteert het onderscheid tussen een gewoon gesprek, hulpverlening en pastoraat
 - Initieert pastorale zorg vanuit het zicht op wat nodig is
 - Hanteert verschillende gesprekstechnieken en stelt adequate pastorale diagnoses
 - Herkent en hanteert grenzen van eigen bevoegdheid en handelen, en kan op basis van eigen analyse eventueel passend verwijzen naar derden
 - Heeft inzicht in menselijk gedrag, psychologische en geestelijke processen en heeft oog voor de pastoranten in hun context
 - Gaat integer en ethisch verantwoord om met de pastoranten en hun situatie, is nabij en leeft mee maar houdt gepaste professionele afstand
 - Refereert aan religieuze bronnen en traditie,
 - Herkent levensvragen en de religieuze en ethische dimensie en kan hierbij begeleiden
 - Maakt in samenspraak met pastoranten gebruik van rituelen, symbolen en liturgisch/ religieuze handelingen

Liturgische competentie

- *Het vermogen om religieuze vieringen en rituelen van verschillende aard en doelstelling gestalte te geven en daarin (mede) voor te gaan.*
- Indicatoren:
 - Geeft de liturgie op een passende wijze vorm, aansluitend bij een gegeven context
 - Overlegt en werkt samen met andere participanten in de vieringen
 - Put op verantwoorde wijze uit de liturgische traditie
 - Maakt en houdt een overdenking in voorkomende gevallen
 - Formuleert passende gebeden
 - Handelt ritueel gepast en expressief en gaat op een authentieke wijze voor
 - Verricht liturgische handelingen in het bewustzijn van hun betekenis

Persoonlijke en spirituele ontwikkeling

- *Het vermogen om vanuit de eigen spiritualiteit of de spiritualiteit die hij zich heeft eigengemaakt vanuit de religieuze gemeenschap en/of organisatie die hij vertegenwoordigt te reflecteren op attitude, identiteit en handelen in beroepssituaties en om zich persoonlijk en professioneel te ontwikkelen.*
- Indicatoren:
- Toont in leven en werken de volgende kernkwaliteiten:
- religieus sensitief en theologisch onderlegd
- integer en authentiek
- enthousiast en overtuigend
- communicatief en samenwerkend
- verantwoordelijk en reflexief
- in staat ethisch verantwoord mensen te begeleiden
- Reflecteert op de religieuze traditie van de stroming of organisatie die hij vertegenwoordigt, bijbehorende geschriften, gebruiken en symbolen en weet die op waarde te schatten
- Geeft persoonlijk gestalte aan zijn identiteit, is daarin evenwichtig en handelt op een authentieke, integere en ethisch verantwoorde wijze
- Reflecteert op de eigen religieuze en spirituele ontwikkeling
- Toont relativeringsvermogen en kent zijn grenzen

BoVKAS

- Body of Values, Knowledge, Attitudes, Skills
- Wordt ontwikkeld tbv GPW, is voor B-GL vastgelegd in ‘kennisbasis’;
- Sluit deels aan bij HSAO, deels eigen inhouden vanuit de theologische invalshoek;
- Zal op hoofdlijnen deel worden van opleidingscompetentieprofiel, inkleuring door hogeschool obv eigen profielkeuze

Wie zijn ze die GPW-ers?

- Voltijdstudenten:
 - *jong, interesse in mensen en religie, helpen en missie, als persoon in ontwikkeling, actueel in cultuur, weinig/minder existentiële ervaringen, energiek, 'kiezen uit de veelheid'*
- Deeltijdstudenten:
 - *oud(er), ervaring met mensen en religie, nabij-zijn en verder-brengen, als persoon 'uitgekristalliseerd', cultuur-distantie, veel/meer existentiële ervaringen, reflectief, 'ruimte voor de veelheid'*

Wat betekent dat?

- Uitgangspunt: competentiegericht opleiden
- Competentie = (kennis-houding-vaardigheden + reflectie daarop in relatie tot specifieke context en taak) x (ervaring + reflectie op ervaring) = reflection-in-action + reflection-on-action + reflection-on-reflection
- → Beginsituatie anders, ‘persoonlijke tijd’ anders, leerproces anders (Kolb); in leerproces gericht ervaringen aanbrengen om K/H/V te leren verbinden en te leren bereflecteren;
- → Eindsituatie (‘beginnend beroepspersoon’) anders door met name ‘ervaring’ en ‘persoonlijke tijd’-verschillen, **NIET BETER/MINDER inzetbaarheid anders**

WO-B – Theologie – HBO-B – GPW & VGVZ

- * De praktijk ontwikkelt zich:
- * WO-bachelor formeel civiele uitstroom realiseren
 - doorstuderen: master, predikant, onderzoeker
 - beroepspraktijk: GV (?), kerkelijk werker (?), anders
- * HBO-bachelor grotendeels civiele uitstroom
 - beroepspraktijk: kerkelijk werker, (vicaris)-predikant / voorganger, GV, anders
 - doorstuderen: WO-theologie, M-GL (evt na deficiëntie programma)

Vragen voor VGVZ

- Hoe wil VGVZ reageren op de zich ontwikkelende praktijk rond benoemingen van GV-ers?
- Hoe wil VGVZ reageren op ontwikkelende praktijk rond uitstroom WO-bachelors?
- Welke kwaliteitsborging voor de beroepsgroep als geheel wil VGVZ bevorderen?
- Welke bijdrage wil VGVZ leveren aan kwaliteitsborging opleidingen B-GPW?
- Hoe vertaalt die borging zich in toelating B-GPW-ers tot VGVZ/register?

Voorstel LOO-GPW aan VGVZ

- Ga met ons in gesprek over toelating B-GPW-ers tot VGVZ en register;
- Ga met ons in gesprek over minor-programma's/uitstroomtrajecten GV
- Ontwerp in samenspraak met LOO nascholingstrajecten om te komen tot een M-GPW/M-GL-uitstroom GV
- Valideer B-GPW trajecten middels toelating tot VGVZ en register ('junior'-status)
- Kom deelnemen aan branche-overleg GPW